

en van hunne
gondommen
rt Groen dit
as naar zijne
is en deed
aan de goede

rechten der
den de Her-
eed hij voor
in de Her-
trijd was het
genootschap,
handhaving
de der Kerk
nis had voor
De belij-
ensbeginsel",
De hand-
daarom bij
reorganisatie
geschiedt.
uit de Ver-
troen en zijne
ze verklaring
kerkelijke
lig weer wat
En wie den
heeft zeker
te nemen.
ten.
ing van de
satie:

Word een
tenen: leer-
het eeuwige
den heiligen
dat daarom,
eling uit zich
of verand-
Organ-
j deze geloofs-
niet erkent;
beoogt der
en vooruit-
van hetgeen
van de Kerk
igting welke,
an uitgang en
wezen en be-

ke leer in de
met de sloo-
haar bestaan
der waar-
er ten allen
eigenaardige
n Christelijke
chap is.
Hervormde
en Belijdenis-
ar leden, op
kenten; en
kende waar-
eigenaardige
nde, Protes-
gaat.
niet twijfel-
Organisatie
aan, en dat
maad moeten
van hetgeen
an het Alge-
waardoor de
staat, in haar
den erkend.

autonomie
id van den

autonomie) der
de Kerk
geenerlei ge-
ent, en dat
ymde Kerk
wereldlijken
ndering be-
van 1816,
oorbijgezien
nig opzicht,
nig van tas-
nd is. Dat,
Kerk vrij
aaldelijk in
n in de in-
; maar dat,
de betrek-
gebied der
geving valt
derlandsche
n moet de
Kerkelijke
ordeningen
zoo velerlei
en de be-
spronkelijk
Corporate,
nde Kerk,
recht heeft.

komt de

id der Ge-
et de aan-
voerschrift,
Gemeente
pif voeren
edit 2), en
Hervormde
vragen van
of Oligar-
wereld-
voerschrift-
riaansche
loot men,
liging, een
oving van
van alle
a de kern
schild der
in handen
erpen van
de gelij-
en Koning
om deel
sraars en

(p. 97.)

o meege-
hoe het
e groep

stond, ge-

lijrecht in strijd is met wat Groen wilde. Deze groep toch stelt niet de handhaving der belijdenis, maar de reorganisatie der Kerk op den voorgrond. In haar organisatieplan wordt noch van de belijdenis der Kerk noch van de leertucht gerept. Wat deze groep alleen eischt, is dat de Synode den aristocratischen kerkvorm in een presbyteriaal zal veranderen. Ze moet dit wel doen, waar ze met de ethisch-erische partij als verbonden partij wil optrekken om het regeringskasteel te veroveren. De ethisch-erische partij, Groen's scherpste vijandin in zijn leven, die van den juridischen weg niets wil weten, die alleen langs medischen weg op kerkherstel hoopt, die, omdat ze zelf met de confessie heeft gebroken, nooit handhaving der confessie eischen kan, — deze partij is de bondgenoot van hen, die zichzelf de „Confessioneele" noemen. De oproeping tot de vergadering, die eerstdaags zal gehouden worden, is ondertekend door Dr. Hoede-maker en Dr. Chr. Hunningher. En Dr. Kromsigt wisselt in de Gereformeerde kerk lonkoogjes met Prof. van Veen, die uit zijn historisch arsenaal de giftigste pijlen koos om de aloude Gereformeerde Kerken te bespotten, alleen omdat ook hij vóór reorganisatie is.

We zijn dankbaar, dat althans een deel der Gereformeerde broeders in de Hervormde Kerk zich aan de hypnose van de Hoedemakeraansche volkskerk ontworsteld heeft. De Gereformeerde Kerk mag haar verwondering erover uitspreken, dat naast de Confessioneele vereniging een nieuwe vereniging is opgericht; wie de lijdenshistorie dezer vereniging kent, zal zich eer verbazen, dat niet reeds eerder tegen haar streven een reactie ontstond. Het gezonde Gereformeerde element in de Hervormde Kerk, dat aan Groen's beginselen nog niet ontrouw is geworden, heeft thans openlijk zich doen hooren. En in de banier dezer nieuwe partij staat evenals bij Groen niet reorganisatie der Kerk, maar handhaving der Belijdenis op den voorgrond.

Alleen in dat teken kan de overwinning worden behaald.

De volksuitgave der Leidsche vertaling.

Van de bekende Leidsche vertaling van het Oude Testament door de moderne theologen bezorgd, verschijnt thans een volksuitgave met verkorte inleidingen en toelichtingen. Dr. J. Hooykaas van Amersfoort nam de zorg voor deze uitgave op zich, die bij de firma voorheen L. J. Brill te Leiden het licht ziet. De vijfde aflevering, ons juist ter recensie toegezonden, loopt tot en met Deuteronomium.

Het spreekt wel vanzelf, dat van een aanbeveling in eigenlijken zin van dit werk moeilijk sprake kan zijn. Hoevel eerbied men moge hebben voor de geleerdheid en kunde der oorspronkelijke bewerkers dezer vertaling, in orthodoxe kringen kan deze overzetting kwalijk anders dan als profanatie der Heilige Schrift worden gequalificeerd.

We bedoelen niet, dat de heeren Kuene, Oort en Hooykaas met opzet profanie hebben willen plegen. Het doel van hun vertaling was alleen, in kort en beknopt overzicht de resultaten der nieuwe kritiek saam te vatten. Zelfs kan bij deze volksuitgave het streven gewaardeerd worden, om het Oude Testament, dat blijkbaar in moderne kringen zoo goed als niet meer gelezen werd, meer onder de aandacht van het volk te brengen als „een der rijkste boeken van de oudheid, rijk aan geestelijke schatten, ook voor ons." De onkunde, die tengevolge van het openbaar onderwijs ten opzichte van de Schrift ontstond, is metterdaad een diep-beschamend teken des tijds.

Maar al waardeeren we dit pogen, we betwijfelen of deze uitgave tot dit doel ook maar eenigszins medewerken zal; eer vrezen we het omgekeerde. Het standpunt, dat de vertalers tegenover het Oude Testament innemen, dwingt hen niet alleen om elk Goddelijk gezag aan de Schrift te onttrekken, maar zelfs om aan de historische betrouwbaarheid zooveel mogelijk afbreuk te doen. De inleidingen van de onderscheidene boeken en hoofdstukken dienen om vooral duidelijk te doen uitkomen, dat de inhoud dezer boeken niet waar is en als sage of verlichting moet beschouwd worden. De toelichtingen bij den tekst wijzen telkens op vermeende tegenstrijdigheden, om de onwaarheid der verhalen aan te toonen. De indruk, dien het volk van deze vertaling ontvangen zal, is geen andere, dan dat het Oude Testament een boek is vol oud-Joodsche fabelen. Men zal er zich over verwonderen, dat mannen van zoo eminente geleerdheid in de XXe eeuw na Christus zich nog de moeite hebben gegeven van dit „fabelboek" opnieuw te vertalen en uit te geven.

Op het standpunt dezer heeren schijnt het paedagogisch nut van deze uitgave dan ook uiterst twijfelachtig. Als religieuze volksliteratuur is een boek toch weinig aanbevelenswaardig, waarin schier boven elke bladzijde de waarschuwing staat: ge hebt hier te doen met opzettelijke vervalsching. Verbeeld u, dat een modern huisvader, op de aanbeveling der commissie afgaande, deze uitgave zich aanschafte om „het rijkste boek der oudheid, rijk aan geestelijke schatten ook voor ons" tot kennis van zijn gezin te brengen; dat hij 'smorgens begint met de voorlezing van Genesis, maar eerst de inleiding opslaat en dan tot zijn kinderen zegt: vooraf, lieve kinderen, moet ik u waarschuwen, dat alles wat ik u voorlezen ga bedrog, leugen, onwaarheid is; — zouden die kinderen niet terecht zeggen: Maar vader, spaar ons dan die voorlezing, werp dat onware boek in het vuur, wat we noodig hebben voor ons geestelijk leven is geen priester-bedrog, geen volks-sage, maar waarheid. Op modern stand-

punt schijnt ons deze volksuitgave daarom een absurditeit, tenzij ze dienen moet om het laatste vonkje van eerbied, dat nog in sommiger hart voor den ouden Bijbel gevonden wordt, voorgoed uit te dooven.

Ook de vertaling zelf, afgezien van de inleidingen en toelichtingen, schijnt ons niet opzet zoo gesteld te zijn, dat alle gewild karakter, dat alle Goddelijke schoonheid van de Schrift te loor gaat.

Ge denkt telkens bij het lezen, dat ge hier te doen hebt met het een of ander sagenboek van een Oosterschen volksman, vertaald door een zeer nuchteren Westerling, die totaal de gave mist om de oorspronkelijke nativiteit, het Oostersche coloriet weer te geven. Er zijn modernen geweest, die, al erkennen ze de Goddelijke inspiratie der Schrift niet, toch onder den machtigen indruk kwamen van de verhevenheid en majesteit van het Oude Testament. Herder, de Duitsche humanist, heeft in zijn „Vom Geist der ebräischen Poesie," de wondere schoonheid der Schrift op geestdriftvolle wijze bezongen. Aug. Wünsche — zelf uitnemend aesthetisch en dichterlijk aangelegd — verklaart in zijn pas verschenen werk „Die Schönheit der Bibel," dat in het Oude Testament meesterstukken te vinden zijn, die in heel de wereldliteratuur hun weerga de zoeken. Heinrich Heine, de spottieke Jood, voor wiens bijtend sarcasme schier niets heilig was, moest toch erkennen, dat er geen boek op aarde was, zoo goddelijk als het Oude Testament. „Ik heb weder in het Oude Testament gelezen! Welk een groot boek. Merkwaardig nog dan de inhoud, zoo schrijft hij, is voor mij de wijze van voorstelling. Dat is werkelijk Gods Woord, terwijl alle andere boeken alleen van menschelijk vernuft getuigen." Over den stijl van den Bijbel kan men geen oordeel uitspreken, men kan alleen zijn inwerking op ons gemoed constateeren en de Grieksche geleerden moesten niet weinig in verlegenheid geraken, als zij menigepakkende schoonheid in den Bijbel in hunne overgeleverde kunstbegrippen thuis wilden brengen. Longinus spreekt van verhevenheid, nieuwere kunstkenner van nativiteit. Ach, zooals ik zeide, hier schiet elke maatstaf ter beoordeeling te kort... de Bijbel is het Woord Gods.

De Leidsche Theologen mogen kundige hebraïsten zijn, fijne critici, de aesthetische gave van een Herder en Heine heeft hun ten eenenmale ontbroken. Vandaar dat deze Leidsche vertaling zelfs in moderne kringen geen onverdeeld bijval vindt. In het jongste nummer van de Hervorming wordt met name er over geklaagd, dat de vertalers den naam Jehova, of gelijk men dien thans uitspreekt Jahwe, onvertaald lieten staan. „Och dat „Jahwe" zuchtte een Collega eens tegen me, wat klinkt dat toch hinderlijk! „Jahwe is mijn herder" — en hij maakte een gebaar alsof hij rilde."

Zoo stuit men telkens in deze vertaling op uitdrukkingen, woorden, zinnen, waarbij men „rilt" van verontwaardiging, omdat het schoonste en verhevenste, wat we bezitten, zoo nuchter-prozaïsch, zoo platvloersch, zoo profaan is weergegeven. We gelooven, dat zelfs menig moderne nog liever onze Statenvertaling met haar prachtig Hollandsch zal gebruiken, ook al laat de nauwkeurigheid der vertaling hier en daar te wenschen over, dan deze nieuwe Leidsche overzetting.

Aanbevelen kunnen we daarom deze vertaling niet. De oorspronkelijke uitgave moge voor vakmannen dienstig zijn om een kort overzicht te krijgen van de zoogenaamde resultaten der nieuwere kritiek, deze volksuitgave kan kwalijk anders bestempeld worden dan als een zeer ongelukkige poging om het Oude Testament dicht bij ons volk te brengen.

Uit de Pers.

In Pro en Contra (Serie II No. 1) heeft Dr. Van Nieu een zeer lezenswaardig artikel over Theosophie geschreven. Na eerst het stelsel der Theosophie uiteengezet te hebben, eindigt hij met deze kritiek:

Ziedaar dan de blijde boodschap welke de Theosophie te brengen heeft. Dat klinkt wezenlijk wel troostvol, vooral als men ons verzekert, dat voor de bewoners van Europa een gemiddeld getal van 10 à 20 nieuwe elke twee reïncarnaties van elkander scheidt! Ik geloof, dat de bisschop een andere prediking zou brengen, dan die, welke hem door zijn tegenstander op de lippen wordt gelegd; in ieder geval luidt het Evangelie heel anders. En de boodschap, dat Jezus de zondaars aannemt en ze maakt tot kinderen Gods, is zeker veel troostvoller dan de vermaning om op te klimmen tot een hoogte, die eerst na langdurig proces, na talloze geboorten, zal zijn bereikt.

En als men ons zegt, dat de heerlijkheid der reïncarnatie mede hierin bestaat, dat men nu bekwam is om met zijn eigen vroegere ervaringen, waarvan men trouwens geen bewuste herinnering heeft, zijne medemenschen te troosten, dan wijs ik daartegenover op onze Hoogerpriester, die kan medelijden hebben met onze zwakheden, omdat hij in alle dingen, gelijk als wij, is verzocht geweest, doch zonder zonde (Hebr. 4: 15).

Evenwel stemmen wij toe, dat de theodicee, d.i. de rechtvaardiging van het Godsbestuur, zooals zij ons door de Theosophie geboden wordt, den beooredeelaar, die niet dieper nadenkt dan de oppervlakte, geslaagd moet voorkomen. Immers hier is een stelsel, dat alles verklaart, en de Christenen weten lang niet alles; hier is een stelsel, dat alles leert begrijpen, en de Christenen blijven voor menig raaisel staan; hier is een stelsel, dat zegt op wetenschappelijke basis te rusten, en de Christenen komen altijd weer aan met hun onwetenschappelijk geloof. Nu is er iets waar in het woord van Nietzsche, dat men alle systematiek moet wantrouwen en hun uit den weg moet gaan, ofschoon wij zijn argument, dat de begeerte naar een stelsel een gebrek aan rechtschapenheid bewijst, niet gaarne zouden overnemen, maar ondanks die waarschuwingen wij toch de bekoring, welke er uit moet gaan van een dergelijke vast aangenomen wereldbeschouwing, waarnaar ten slotte toch ieder haakt, die heeft leeren nadenken. Wij Christenen staan zoo dikwijls voor uiterst pijnlijke vraagstukken, die pijn blijven doen als open wonden.

Doch bij nader toezien blijft er van de theodicee der Theosophie toch niet zoo heel veel over. Kunnen wij spreken van een redelijke wereldorde, waar feitelijk door de loochening der persoonlijkheid het redelijke zelf is ontkend? Kunnen wij spreken van rechtvaardigheid, waar alle ontwikkeling is geworden tot een natuurproces, en geen persoonlijk

God bestaat, die met zijne gerichten de geschiedenis zou maken? Het pantheïsme heeft eigenlijk geen theodicee noodig, en aan het Christelijk theïsme weet zij er geen te bieden.

Ongetwijfeld, de Christenen zullen wel doen met van de theosofen te leeren niet nadruk te leggen op het woord des apostels, dat de mensch zal maaien, wat hij gezaaid heeft; maar dit zal hen er niet toe bewegen om voor de rechtvaardigheid Gods in zijne oordelen een natuurwet in de plaats te stellen, die zich zelf uitwerkt.

Kortom, wij kunnen in de Theosophie noch de zonde noch de genade vinden, die de beide hoofdpunten vormen der Christelijke levensbeschouwing, en der Christelijke levensveraring. Wel wordt er over zonde en schuld gesproken, maar zij worden niet in werkelijkheid aanvaard; genade is niet noodig, want men zelf neemt de schuld te zullen betalen tot den laatste penning toe.

Immers, waar geen rechte persoonlijkheid is, kan er niet inderdaad van verantwoordelijkheid sprake zijn, zonder welke geen schuldgevoel mogelijk is. Ons leven hier op aarde is, theosophisch gedacht, een tusschenbestaan; achter ons ligt een gansche reeks van existenties, vóór ons een andere; van geen van beide kunnen wij de lengte overzien, het getal tellen. Die existenties zijn verbonden naar de wet van Karma, d.w.z. telkens valt de persoonlijkheid uiteen, terwijl niets overblijft dan het onpersoonlijk Karma, het saldo, dat wordt overgebracht op de nieuwe levensrekening, het zedelijk moment van het vorige leven, dat nu zich zelf zal uitwerken. Wie zulk een leer aanhangt, aanvaardt toch eigenlijk zijn eigen ik niet; hij ontloot zich eenvoudig van zijn verantwoordelijkheid en zijn schuld, legt deze naast zich neer, gaat zelf heen zonder er meer naar om te zien.

Wij Christenen zijn er in zekeren zin veel ongelukkiger aan toe. Wij kunnen de schuld, onze schuld, niet werpen op onze vorige existenties, maar moeten die zelf dragen, moeten die geheel voor onze eigen rekening nemen. En nu staan wij met die schuld tegenover een persoonlijk, heilig God. Waar zullen wij ons bergen? Hier komt die verbijzeling des harten, die verslagenheid des geestes, waarvoor de Theosophie geen plaats kan hebben. Want, als wij, wij zelf, ons schuld aanvaarden, dan zijn wij verloren, dan sterven wij. Wij kunnen niet laten om het oordeel over ons zelve te vellen. Maar uit den dood staan wij op, wij zijn behouden, als wij komen tot het geloof, dat God ons de zonden vergeeft. Voor de zonde is alleen hulp bij de genade, bij Gods verzoenende liefde in Christus.

Zeker, ook de Theosophie spreekt van verzoening, en weet in schoone woorden om de waarde van het kruis te beschrijven. Maar het is boven reeds duidelijk geworden, dat de éénige betekenis, welke Christus heeft voor het Christelijk geloof, onmogelijk in dit stelsel kan gehandhaafd worden; dat bovendien geen Middelaar noodig is, waar de mensch zelf in eigen natuurlijke ontwikkeling tot God wordt.

Het is ook hier het grootste verschil tusschen evolutie en revelatie. Bij de ene verlost de mensch zelf, en klimt tot God op; bij de andere daalt God tot den mensch neder en verlost hem.

Ik weet, wat men zal zeggen. Die genade is het juist, welke men op het Christendom tegen heeft. Men wil er niet van hooren, men acht zich boven haar verheven. Als de boodschap komt, dat God de zonden vergeeft, antwoordt de mensch — wij zijn toch eigenlijk allen zoo hoogmoedig — ik heb geen vergeving noodig; mijn rechtgevoel komt er tegen op; ik moet en ik wil voor het kwaad, dat ik deed, gestraft worden. En zoo aanvaardt een mensch gaarne die lange reeks van nieuwe geboorten, dat haast eindeloos lang durend vagevuur.

Wij twijfelen er niet aan, of de theosophie vindt vele aanhangers onder ernstig denkers, juist omdat zij aan dezen eisch der menschelijke natuur tegemoet komt. Rechtvaardigheid, rechtvaardigheid, de gevolgen onzer daden: de leuze klinkt zoo schoon, zij is zoo aannemelijk. Maar zoodra wij wezenlijk onze zonde gezien hebben, zoodra wij ons zelve met onze zonde geplaatst zien tegenover den levenden God, krimpen wij ineen van schrik, als ons niets dan rechtvaardigheid gepredikt wordt. Wij kunnen de straf niet dragen zonder te gronde te gaan, wij kunnen geen penning afbetalen op de groote schuld. Daar is geen prediking, die den mensch zoo diep verneert als die van de vergeving der zonden. Hierdoor en hierdoor alleen wordt hem het hart gebroken. In Christus te gelooven is inderdaad te sterven aan het eigen ik. Maar het is ook de opstanding uit dezen dood; de mensch wordt een nieuw schepsel, dat geen reeks van nieuwe geboorten voor zich ziet, maar een eeuwig leven.

De groote wet van het Christendom is de wet van het kruis, levensbehoud door levensverlies. De mensch wil er niet aan; hij wil zijn leven behouden zonder het te verliezen. Onder de stelsels, die uitgedacht zijn om het den mensch mogelijk te maken zichzelf te behouden, bekijkt de Theosophie ongetwijfeld een voornaam plaats, maar in de omschrijving, welke wij gaven, ligt reeds onze veroordeeling opgesloten.

Het Evangelie van Christus is niet naar den mensch, en daarom alleen is het voor hem, en baat het hem in werkelijkheid (Gal. 1: 11).

Het Evangelie der Theosophie met zijn godsdienst zonder persoonlijk God, met zijn Christendom zonder Christus, met zijn reïncarnatie zonder persoonlijkheid, met zijn rechtvaardigheid zonder schuldbesef, met zijn prediking zonder eisch van bekeering.

Is een Evangelie naarden mensch, en daarom is het niet voor hem, en zal het hem in werkelijkheid niet baten.

Is de Theosophie een van de vele uitgangen der mystieke strooming, die tegenwoordig in literatuur en kunst, in denken en voelen door de wereld gaat, zij heeft niet de andere gemaken, dat zij een verrijkt van religie op de wereldmarkt brengt, dat den waarachtigen godsdienst zoekt te verdringen. Wij waarschuwen voor de namaak en sporen aan tot het zoeken van het echte.

Hier is inderdaad geen woord te veel gezegd. Al mag de Theosophie zich onder een Christelijk kleed aandienen, ze staat lijnrecht tegenover het Evangelie Gods.

Christendom en Theosophie zijn niet te verzoenen.

Hoe klaarder en duidelijker dit wordt ingezien, hoe gemakkelijker het zal vallen dit suuroort der ware religie te bestrijden.

Officieele Berichten.

De Raad der Gereformeerde kerk te Leiden verzoekt zoo spoedig mogelijk mededeeling te mogen ontvangen van de namen benevens het wapen enz., waarbij zijn ingedeeld die militairen, wien Leiden als garnizoensplaats is aangewezen.

Namens den kerkeraad,
G. MIZKA, Scriba.

L. S.
De kerkeraad der Geref. kerk te Nieuw-Buinen verklaart dat, mocht het op zijn weg gelegen hebben een necrologie te schrijven van den W. Eerw. heer D. W. Bartels, em. pred. te N. Pekela, in leven v. d. m. te Nieuw-Buinen, dit niet is nagelaten uit opzet, maar wij niemand er blijkbaar aan gedacht heeft.

Namens den kerkeraad voornoemd,
JOH. JANSSEN, Voorzitter.
J. W. SCHOLTENS, Scriba.

L. S.
De classis Gouda heeft op hare buitengewone vergadering van 13 Maart den candidaat A.

Rolloos praeparatoir getaxineerd en met algemeene stemmen toegelaten om te staan naar den Dienst des Woords en der Sacramenten.
A. M. v. D. BERG, k. t. Scriba.

Het gerucht schijnt zich te verspreiden, dat ondergeteekende zich onttrokken zoude hebben aan den dienst des Woords, en met opzet en wilens tot een anderen staat des levens overgegaan zoude zijn. Hij gevoelt behoefte om dit ten strengste tegen te spreken. De financiële nood heeft hem gedrongen iets te doen, wat hij nooit zocht en wilde. Tot op dit oogenblik heeft de classe Harderwijk, trots het besluit en de uitspraak der Generale Synode, hem nog niet uitbetaald. Hij kon toen vrouw en kinderen niet laten verhooren!

Niets zou hem liever zijn, dan in den dienst des Woords op te treden, en in een der kerken beroepen te worden. Hij stelt zich dan ook bij den voortduur beschikbaar voor de kerken.

Zwolle,
Groenewegje 54
C. M. W. PIET,
V. D. M. in ruste.

Buitenland.

Frankrijk. Nadere bijzonderheden omtrent de officieuze Synode van Orleans.

Genoemde Synode was een indrukwekkende samenkomst, waaruit bleek hoe diep de tegenstellingen geworden zijn in hetgeen men het groote Protestantsche huisgezin van Frankrijk noemt. Enige maanden te voren hadden de liberalen die te Montpellier vergaderden, verklaard, dat zij de bekende „geloofsverklaringen van 1872" principieel wilden aannemen, maar alleen als een theoretische formule; niet als uitdrukking van hetgeen zij beleiden. De orthodoxen of Evangelischen waren bereid geweest om den liberalen belangrijke concessies te doen, toen dit besluit van Montpellier de hoop der rechterzijde in rook deed vervliegen. De leiders der Orthodoxen besloten aanstonds door dit positie nemen der liberalen, die in de „broederlijke" samenkomst te Lyon en in de Synodes van Andure en Reims gedane concessies terug te nemen, of minstens door een plechtige vernieuwing van de geloofsverklaring van 1872, aanstonds bij de opening der Synode te Orleans, de opname der liberalen in de nieuwe kerkelijke organisatie onmogelijk te maken. Hiervan was aan het z. g. linker-centrum, dat is de partij die geneigd is om met de liberalen saam te gaan, niets gezegd. Toen nu na de opening der Synode de predikant Picard van Parijs het voorstel deed om eerst van instemming met de geloofsverklaring van 1872 getuigenis af te leggen, werd dit door de linkerzijde als verraad tegenover de vroeger genomen besluiten beschouwd. De Orthodoxen antwoordden, dat de concessies op de synoden van Andure en Reims gedaan waren in een tijd toen de Gereformeerde kerk van Frankrijk nog een staatsinstelling was en daardoor het karakter droeg van een volkskerk, waarin geen waarborg bestond dat men zich aan een geloofsbelijdenis zou houden, en dat deze nu in de nieuwe verhoudingen van een van den staat gescheiden kerkelijke gemeenschap niet gehandhaafd konden worden. De debatten bewogen zich daarna over de hoofdvraag: zou de Gereformeerde kerk van Frankrijk al dan niet een belijdenis hebben, die voor allen bindend zijn zou. Gelukkig bleef de discussie strikt zakelijk en van alle persoonlijkheden vrij, doch hoe welsprekend er van weerszijden gepleit werd, het werd maar al te zeer duidelijk, dat het ondeelbaar was zich met de liberalen, ja zelfs met het linker centrum in een kerkelijke organisatie te vereenigen, want het kwam aan den dag welk een niet te overbruggen kloof er door de moderne Theologie ontstaan was, zoodat aan verzoenen geen denken was. Het was een pijnlijk oogenblik toen de beide leiders der Christelijk sociale beweging in de Gereformeerde kerk, Wilfrid Monod en Elie Gounelle, aan het slot der zitting zeiden dat zij opgehouden hadden lid der Synode te zijn. Met hen namen nog drie predikanten en onderlingen, die lang lid der permanente commissie geweest waren, hun ontslag. De anderen zouden blijven, totdat de kerken hare „associations cultuelles" zouden gevormd hebben; welke vereenigingen zich dan moesten uitspreken welke houding zij bij den nieuwen toestand zouden aannemen.

Er was een geweldig conflict tusschen de liefde die gaarne de breuk had voorkomen, en de waarheid, die het Evangelie niet wilde prijsgeven en de toekomst der kerk in het oog hield. De grijze predikant Babut uit Nîmes, de neef van Adolf Monod, een der oudste en bekendste leden der Synode, putte zich uit, om de tegenstelling weg te nemen en een verzoening met de liberalen tot stand te brengen, overtuigd dat dezen een zwenking naar rechts gedaan hadden. Doch te vergeefs. Mannen als de hoogleraar Doumergue te Montauban, de bekende schrijver van het leven van Calvijn, Benjamin Couve van Parijs, Brugière te Marseille, gevoelden dat zij niet mochten toegeven, wanneer zij het evangelie van Jezus Christus niet wenschten prijs te geven.

En wat nu verder? Binnen weinige maanden zullen de kerken die nog niet verstorven zijn, gesproken hebben. Dan zullen de afgevaardigden der kerken weder samenkomen, en het is te denken dat de rechterzijde, het behouden element, zeer versterkt ter vergadering zal komen. De liberalen zullen wel een afzonderlijke kerkelijke gemeenschap vormen. Maar wat zal het linker centrum of de middenpartij doen? Dit is niet vooruit te zeggen; doch wij vermoeden dat zij het liberale leger zullen gaan versterken. Op de Synode te Orleans stond het 65 tegen 42. Nog willen wij vermelden dat zoodoel te Andure en Reims als te Orleans besloten werd, dat zoodra de kerken zich georganiseerd hebben, de geheele Fransche protestantsche wereld een algemeene vergadering houden zal, om op grond van het gemeenschappelijk verleden, al is het ook dat men niet eens geestes is, een soort van algemeene vertegenwoordiging van de protestantsche belangen in Frankrijk te vormen.

Daarbij werd te Orleans eenstemmig besloten een ondersteuningskas te vormen, waardoor predikanten, zonder te letten op hunne leestellige overtuiging, zoo noodig geholpen zullen worden de vereischte bestaansmiddelen te vinden.

N. Amerika. De bekeering van een hoogleraar der Unitariërs. Enige maanden geleden was Schenectady, in den staat New-York, het middelpunt eener Godadientige opwekking. De Engelsche evangelist Dr. W. J. Dawson was aan het hoofd der beweging. Onder de bekeerlingen telt hij door middel zijner prediking ook een hoogleraar, met name Dr. Hale, Jr. Hij geeft van zijn ommekeer het volgende verhaal.

Toen hij tot het bewustzijn ontwaakte, dat een nieuwe wereld zich aan zijn geopend ziels-oog had ontdokt — een wereld, die hem zooveel aantrekkelijker was dan de oude, waarin hij voorheen zich had zoeken te vermaken — en het hem daarbij duidelijk was geworden, dat Jezus Christus van die nieuwe schepping het middelpunt was, aanzelde hij niet langer om in het openbaar den Christus te belijden. „Ik ben een zondaar" — zoo sprak hij in een der meetings, verleden najaar — „ik heb mij voorgenomen mij over te geven en mij te wijden aan den geestelijken dienst van Christus." Hij zeide, dat hij ter eldier ure gekomen was. Hij is derhalve een man van jaren. Hij had geen verwachting — zoo drukte hij zich uit — dat de roepstem van Christus ooit tot hem komen zou, en op de vraag, waarom hij zulks niet verwachtte, geeft hij zelf dit antwoord: „Ik ben in New England geboren. Ik ben een man van studie. Ik was Unitariër. Die Kerk staat bekend als eene, die meer leem legt op de rede en het verstand, dan op het hart. Wie zou het hebben kunnen denken, dat ik geleid zou geworden zijn, om Christus aan te nemen in eene opwekkings-vergadering in eene Methodistische Kerk?"

De eerste preken van Dr. Dawson, toen hij zijn werk te Schenectady aanving, was over het gebed, en zoo redelijk kwam die voorstelling aan Prof. Hale voor, zoodoer beval zich het bidden bij hem aan, dat hij besloot er de proef van te nemen, met het gevolg, dat hij nu het getuigenis aflegt: „Uit eigen ervaring kan ik zeggen, dat de weg tot het kruis door het gebed heen loopt."

Wij dachten toen wij dit lasen, aan hetgeen wij van een bejaard predikant vernamen, toen hij aan zich zelve ontdokt en van zijn ongehoofd gezeten werd. Zijn ziel was gered; doch hoe bewende hij het met heete tranen, dat hij zooveel had misleid voor de eeuwigheid. Zijn pastorie zag op het kerkhof uit, en het was hem alsof de dooden uit hun graven verzeeren om hem te verwijten, dat hij hen niet had gewezen op datgene wat tot zaligheid noodig is. En nu zouden wij gaarne ook van Dr. Hale nog iets anders vernemen, dan dat „een nieuwe wereld" zich aan zijn ziels-oog had ontdokt.

WINCKEL.

Door Binderen.

TWEE WEGEN.

XXVIII.

IN GOEDE HANDEN.

Hoe lang nu Gilles op het hooi lag, heeft hij zelf nooit geweten. Toen hij uit zijn slaap ontwaakte was het morgenlicht reeds aangebroken. Hij wilde opstaan, maar tegelijk voer hem een huivering door de leden, als van een die de korts heeft. Zijn tanden klapperden en 't was hem onmogelijk zich geheel op te richten. Hij bleef liggen, wel begrijpend dat hij ziek was. Dat was trouwens geen wonder.

Liep tegen tien uur in den morgen, toen Gilles bespeurde, dat een paar mannen in de wei kwamen, vergezeld van een klein jongen. Zij liepen den hooiberg voorbij zonder iets bijzonders te merken. Doch de zieke, die zich even had verlegd, voelde daarbij zulk een pijn, dat hij een smartreuk niet kon weerhouden. De knap hoorde dat, hij zag om en bespeurde blijkbaar iets ongewoons in het hooi. Althans Gilles hoorde hoe het kind zei: „o Vader, daar beweegt wat in den berg. Ik moet eens even kijken."

Het drielang ging nu op den hooiberg toe, en het duurde niet lang of ze vonden onzen man. Nu was het niet zoo ongewoon — vooral in dien tijd — dat landloopers en swervers een hooiberg tot nachtverblijf kozen. De boeren echter waren daar minder op gesteld, niet zozeer om het hooi, als wel omdat die ongeboden gasten vaak er op leerden om in de doaker hun slag te slaan en wat weg te kapen. Vandaar dit dan ook dat de boer, min vriendelijk, zei: „Zeg eens kerel, wat doet je daar. Kom er uit en pak je weg."

Maar dat was gemakkelijker gezegd dan gedaan, althans voor iemand die zich ziek en ellendig gevoelde. Gilles althans die merkte dat hij niet opstaan kon, antwoordde met smeekende stem:

„Och goede menschen, laat me hier liggen. Het zal niet zoo heel lang duren. Ik voel me doodziek. Jaagt me niet weg!"

De boer scheen niet den toon waarop dit gezegd werd, te begrijpen dat hij hier niet zulk een ruwen, ongunstige gast voor zich had, als er anders wel kwamen. Hij kreeg medelijden en vroeg:

„Wil je ook wat drinken?"

„Och neen."

„Maar hoe kom je hier? Heb je geen huis?" Nu wende Gilles voor het eerst zich om, zoodat de anderen zijn gezicht te zien kregen. Maar nauwelijks was dit geschied of de boer zag den zieke scherp in 't gelaat, sloeg de handen vol verbazing ineen en riep: „Is 't mogelijk! zijt u mijnheer Schravens van Utrecht? Maar neen, dat kan toch niet."

„Ja man," sprak Gilles met doffe stem, „het is zoo. Ik ben Schravens uit Utrecht. Maar ik heb geen huis meer; ik ben door alle menschen verlaten. Laat mij nu hier maar sterven." „Hoor eens," sprak de boer, „ik begrijp niet recht wat er met je gebeurd is, dat je hier zoo komt te liggen. Maar zoo op den hooiberg te laten, dat doe ik niet. We kennen elkaar te goed. Je moet in huis."

Een uur later lag Gilles in een goed bed in de bouwmanwoning. Doch hij wist er niet veel van, wij hij al spoedig geheel bewusteloos werd. De boer, een man in wien de vreeze Gods woonde, zag met diep medelijden hoe vermagerd en jammerlijk Gilles er uitzag, die vroeger blozend en welgedaan en als een steeds heer vaak bij hem was geweest om handel te drijven. Wel wist onze landman niet recht, wat er met Gilles was gebeurd, maar hij begreep er toch veel van, al kon zijn gast nu niets zeggen.

De dorpsbeelmeester die gehaald werd, zei dadelijk dat hij „geen zinnigheid" in 't geval had, waarop de boer antwoordde: „Wat is mijn slacht". Twee volle weken zweefde de zieke, zonder het zelf te weten, tusschen leven en dood. „Ik vrees dat het met Schravens anders dan rechteit is geweest" zei de boer soms tot zijn vrouw, Schravens is misschien den verkeerden weg opgegaan en dat komt er nu van. Maar we zullen het in des Heeren hand stellen en doen wat we nog kunnen."

Toen Gilles eindelijk weer tot bewustzijn kwam, was het hem als had hij lang gedroomd. Zijn trouwe verzorger vertelde hem, hoe hij hier kwam, hoe 't hem gegaan was en toen kwam over Gilles een diep gevoel van schaamte dat hij door eigen schuld en door God se vergeten, zich zelf in zoo groote ellende had gebracht. Als hij meende dat niemand hem zag, kon hij soms in bittere tranen uitbarsten.